

O LEGENDĂ MAI PUȚIN

Mai ales când se aniversa „Revoluția de Eliberare Socială și Națională Antifascistă și Antiimperialistă” (Doamne, cite nume a schimbat, în 45 de ani, evenimentul de la 23 august, după voia puternicilor de aici și de aiurea — caz unic în istoria lumii), printre fotografiile netrucate din interminabilele „documentare” figura și aceea a clădirii Teatrului Național din București, cu mențiunea că ea a căzut victimă bombardamentului din 25 august 1944. Zidurile înnegrite ale edificiului fără acoperiș din vecinătatea Palatului Telefoanelor, forfota Căii Victoriei încremenită în imaginea-document degajă atmosferă zilelor de răscruce națională. Cei viștici nu le-au uitat, cum niciodată n-au uitat sălbăticia atacurilor aeriene dintre 4 aprilie și 27 august 1944.

Despre tragedia Teatrului Național nu s-a vorbit deschis de peste patru decenii, astfel încât explicația la fotografia amintită a intrat în conștiința noilor generații fără un examen critic.

Așadar, în 25 august 1944 am pierdut în adevăr casa lui Matei Millo și a lui Constantin Nottara? Au nimicit bombele istoricul așezământ de la 1852 în rînd cu alte clădiri particulare sau publice? Mai întii, o paranteză. Doar în vale, în spatele parcajului pentru mașini, câteva magazine stinghere — semn muștrător din alte timpuri.

Pînă de curînd au supraviețuit încăperile fostei direcții a Naționalului, în panta străzii ce duce spre blocul-turn. Cu evlavie urcăm bătrîna scară interioară de lemn. Pe aici trecuseră Alecsandri și Carăgiale, Hasdeu și Delavrancea, Davila și Pompiliu Eliade. Toți făuritorii de clasicism românesc. Renovată, această clădire-anexă, fosta direcție a Teatrului Național, putea adăposti muzeul teatrului nostru. Au căzut și aceste ziduri, prin anii

'80. Greu s-a despărțit de viață bătrînul nostru Teatru Național...

Soarta i s-a pecetluit însă în anii 1946-1947, împotriva voinței naționale, tocmai pentru că era un simbol al spiritualității românești. În după-amiaza zilei de 25 august 1944, asupra edificiului au căzut bombe incendiare. A ars acoperișul, s-a distrus lemnăria din interior, mobilierul. Zidurile însă, așezate pe temelii solide, au rămas în picioare. Speranțele erau mari. Directorul teatrelor, Victor Eftimiu, sprijinit de ministrul național-tărănist, Ghiță Pop, a inițiat constituirea unui fond pentru repararea clădirii. Arhitecții și constructorii consultați, nume prestigioase, avizau favorabil planurile de reamenajare. Dar, pe la începutul anului 1946, în cercurile oficiale se vorbea tot mai des despre demolarea clădirii și construirea unui alt teatru pe același loc. Cel care a blamat cu îndârjită consecvență această manevră de inducere în eroare a opiniei publice, explicînd cu înaltă competență avantajele reparării edificiului față de ridicarea lui din temelii, a fost marele inginer constructor Emil Prager. Strălucitul urmaș al lui Anghel Saligny a făcut uz de întreaga sa autoritate, dar „nu sînt vremile sub om, ci bietul om sub vreme”.

Prin amabilitatea actriței Elvira Godeanu și a regizorului Mihai Berechet sîntem în posesia unei scrisori adresate de Emil Prager dramaturgului Al. Kirîțescu, inspector în Ministerul Artelor, datată 14 noiembrie 1946. Reproducem pasajele revelatoare: „Răspund primei tale întrebări: După părerea mea, hotărîrea Ministerului Artelor de a decide dărîmarea fostei clădiri a Teatrului Național din București — distrusă de bombardamentele germane din 1944 — constituie o greșeală din următoarele puncte de vedere: Este vorba de unul din puținele monumente vechi rămase în capitală, din realizările de acum aproape 100 de ani și avînd un caracter de simbol al epocii. Localul vechi

poate corespunde și azi în suficientă măsură scopului de a adăposti un ansamblu de Teatru Național, atît ca volum de sală (circa 800-900 locuri), cit și ca volum scenic, degajamente și decoruri. Acustica vechii săli era considerată unanim drept excelentă. La întrebarea privind latura tehnică răspund că: Zidăriile vechii clădiri se prezintă și azi în bună stare, puțînd suporta refacerea vechiului local și chiar oarecare importante amenajări și modificări de structură destinate a crea eventual un mare foyer în subsol, modificări tehnice în instalațiunile sălii și scenei etc. (...) Și ca concluzie? Cred că soluția sănătoasă ar fi a se construi degrabă acoperișul distrus de foc peste vechile ziduri ale teatrului (așa cum am propus și în 1944 la întrebarea ce mi s-a pus de directorul general din acele timpuri) și a se amenaja apoi în cele șase luni următoare interiorul teatrului, cu unele amenajări posibile (foyer, scenă, coridoare, mobilier, mecanisme, instalații etc.) în același stil, culoare și dacă se poate și acustică, păstrînd generațiilor viitoare ceva din emoția artistică a făuritorilor primului teatru românesc”.

Doar șase luni îi trebuiau eminentului profesionist ca să redea țării unul dintre marile ei așezăminte de artă. Urmează însă luni de stăruințe zadarnice, de campanii în presă înfierbîntate și neluate în seamă. Verdictul era dat. La finele lui noiembrie 1947 zidurile Naționalului sînt siărimate. Buldozerele aparțin altei epoci. Acum acționează tîncul.

Ne întrebăm, cum ne-am întregat cu toții și în acești ani cînd sub ochii noștri cădeau podoabele spiritualității naționale: cum a fost posibil?

Teatrul Național era, repetăm, un simbol al vieții noastre spirituale. Bombele incendiare din august 1944 au făcut un nesperat serviciu profanatorilor de neam și țară care netezeau drumul „culturii noi”. Curînd, apăreau cu geamantanul și consilierii artistici hotărîți să-i scolească în arta românească a teatrului pe Ion Manolescu, Gh. Storin, Maria Filotti, Nicolae Bălățeanu, Aura Buzescu, George Calboreanu, Mihai Popescu, Timică, Ion Manu, Ciprian, Maximilian, Lucia Sturdza Bulandra, Ramadan, Sonia Cluceru. Crunte vremuri...

Dacă Teatrul Național a dăinuit în spirit după risipirea lăcașului, domniilor lor actorilor le datorăm sînta păzire a memoriei sale: „creșterea limbii românești și a patriei cinstire”.

Ionuț Niculescu